

EUROPEJSKI TRYBUNAŁ PRAW CZŁOWIEKA

SEKCJA CZWARTA

SPRAWA POHOSKA przeciwko POLSCE

(Skarga nr 33530/06)

WYROK

STRASBURG

10 stycznia 2012 roku

Wyrok ten stanie się ostateczny zgodnie z warunkami określonymi w Artykule 44 ust. 2 Konwencji. Wyrok może podlegać korekcie wydawniczej.

W sprawie Pohoska przeciwko Polsce,

Europejski Trybunał Praw Człowieka (Sekcja Czwarta), zasiadając jako Izba w składzie:

Pan Davis Thór Björgvinsson, *Przewodniczący,*

Pan Lech Garlicki,

Pan George Nicolaou,

Pani Ledi Bianku,

Pani Zdravka Kalaydjieva,

Pani Nebojša Vučinić

Pan Vincent A. de Gaetano, *sędziowie,*

oraz Pan Fatoş Aracı, *Kanclerz Sekcji,*

Obradując na posiedzeniu zamkniętym w dniu 6 grudnia 2011 roku,

Wydaje następujący wyrok, który został przyjęty w tym dniu.

POSTĘPOWANIE

1. Sprawa wywodzi się ze skargi (nr 33530/06) wniesionej w dniu 25 lipca 2006 roku przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej do Trybunału na podstawie Artykułu 34 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności ("Konwencja") przez obywatelkę polską, panią Danutę Pohoska ("skarżąca").

2. Skarżąca, której przyznano pomoc prawną, była reprezentowana przez pana P. Rybińskiego, adwokata prowadzącego praktykę w Sopocie. Polski Rząd ("Rząd") reprezentowany był przez swojego Pełnomocnika, Pana J. Wołasiewicza z Ministerstwa Spraw Zagranicznych.

3. Skarżąca podniosła zarzut, że wniesiona przeciwko niej sprawa karna nie była rozpatrywana przez niezawisły i bezstronny sąd, oraz że uniemożliwiono jej dostęp do Naczelnego Sądu Administracyjnego.

4. Dnia 30 sierpnia 2010 roku Przewodniczący Sekcji Czwartej zdecydował o zakomunikowaniu skargi Rządowi.

FAKTY

I. OKOLICZNOŚCI SPRAWY

5. Skarżąca urodziła się w 1951 roku, i mieszka w Elblągu.

A. Postępowanie karne przeciwko skarżącej

6. W sprawie karnej, w której skarżąca została oskarżona o spowodowanie niewielkiego uszkodzenia ciała u niejakiego D.Ł. w kontekście trwającego między nimi długotrwałego sporu sąsiedzkiego – skarżąca wniosła o wyłączenie z rozpatrywania sprawy sędziów Sądu Okręgowego w Elblągu. We wniosku wskazała, że D.Ł. jest bratem Sędziego M.K.P., pełniącego w tym sądzie funkcję sędziego wizytatora.

7. Postanowieniem z dnia 17 maja 200 roku Sąd Apelacyjny w Gdańsku uwzględnił wniosek skarżącej, przekazując sprawę do Sądu Rejonowego we Włocławku. Zdaniem sądu, sędziowie Sądu Okręgowego w Elblągu, którzy osobiście znali osobę pokrzywdzoną w wyniku zarzucanego skarżącej czynu – nie mogli

rozpatrywać sprawy, ponieważ wzbudzałoby to wątpliwość co do ich bezstronności. Podobnie, wyłączeni ze sprawy powinni zostać sędziowie tego sądu, którzy nie złożyli oświadczenia o znajomości z pokrzywdzonym, a to dlatego, że istnienie związku pomiędzy osobą poszkodowaną w wyniku popełnienia zarzucanego skarzanej czynu a sędzią wizytatorem uzasadniało podgląd, że ich bezstronność również mogła zostać poddana w wątpliwość. Sąd powołał się przy tym na Artykuł 6 Konwencji, który gwarantuje prawo do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy przez niezawisły sąd, oraz na Artykuł 45 Konstytucji.

8. W innej sprawie karnej wytoczonej skarzanej, w której pojawiły się podobne zarzuty, a D.Ł. był również osobą poszkodowaną w wyniku zarzucanego skarzanej przestępstwa, Sąd Apelacyjny w Gdańsku, w dniu 4 kwietnia 2001 roku, wydał podobne postanowienie, wyłączając ze sprawy sędziów Sądów zarówno Rejonowego jak i Okręgowego w Elblągu, z powołaniem się na podobne podstawy. Również ta sprawa została przeniesiona do Sądu Rejonowego we Włocławku.

9. Dnia 28 września 2004 roku, w innej sprawie, w której D.Ł. występował jako oskarżony a skarżąca była stroną poszkodowaną, Sąd Apelacyjny w Gdańsku uznał, że dwudziestu siedmiu spośród sędziów Sądu Okręgowego w Elblągu (w tym Sędziowie I.L. oraz N.B.; patrz akapity 19 i 19 poniżej) – powinno zostać wyłączonych ze sprawy, ponieważ istnieją wątpliwości co do ich bezstronności. Po wniesieniu przez D.Ł. skargi do prokuratury, skarżąca została tymczasowo aresztowana. Ponadto, dwudziestu siedmiu wyłączonych ze sprawy sędziów oświadczyło, że istnieją okoliczności, które mogą rodzić wątpliwości co do ich bezstronności. Czterech pozostałych sędziów nie zostało wyłączonych z uwagi na to, że oświadczyli, iż w odniesieniu do nich takich wątpliwości nie było.

10. Dnia 23 listopada 2004 roku, w sprawie, w której skarżąca wystąpiła o odszkodowanie z tytułu nieuzasadnionego aresztowania w związku ze sprawą karną, w której została ostatecznie uniewinniona – Sąd Apelacyjny w Gdańsku uznał, że wszyscy sędziowie Sądu Okręgowego w Elblągu powinni zostać wyłączeni. Sąd uznał bowiem, że istniały wątpliwości co do ich bezstronności – a to dlatego, że skarżąca została zatrzymana, a następnie tymczasowo aresztowana w sprawie, w której D.Ł. był osobą poszkodowaną na skutek zarzucanych jej przestępstw. Niektórzy z sędziów oświadczyli, że znają D.Ł. osobiście. Okoliczności te uzasadniały przeniesienie sprawy do Włocławka.

11. Następnie, D.Ł. wniósł o wszczęcie postępowania karnego przeciwko skarzanej w oparciu o zarzut składania obciążających go fałszywych zeznań w innym postępowaniu.

12. Postanowieniem z dnia 7 stycznia 2005 roku Sąd Okręgowy w Elblągu wystąpił do Sądu Najwyższego z wnioskiem o przekazanie sprawy do rozpatrzenia przez inny sąd. Sąd powołał się przy tym na zgłoszone przez skarżącą wątpliwości co do bezstronności sędziów sądu rejonowego z uwagi na powiązania rodzinne D.Ł. z przełożonym tych sędziów. Sąd odwołał się również do wcześniejszych spraw z udziałem skarzanej. Zdaniem sądu, wymóg ochrony dobrego mienia sądownictwa oraz społecznego zaufania do sądów – w szczególności odnośnie do ich bezstronności – uzasadniały rozpatrywanie sprawy przez inny sąd.

13. W dniu 18 marca 2005 roku Sąd Najwyższy oddalił ten wniosek. Sąd uznał, że fakt, iż osoba poszkodowana w wyniku zarzucanego przestępstwa jest bratem "sędziego Sądu Okręgowego (prawdopodobnie w Elblągu)", nawet rozpatrywany łącznie z faktem, że skarżąca wystąpiła o wyłączenie wszystkich

sędziów Sądu Rejonowego oraz Sądu Okręgowego w Elblągu – jest okolicznością niewystarczającą by powstały wątpliwości co do bezstronności tych sędziów. W interesie wymiaru sprawiedliwości nie leży nadużywanie możliwości przekazania spraw do innego sądu.

14. Następnie, dnia 26 kwietnia 2005 roku, Sąd Okręgowy w Elblągu, w jednoosobowym składzie w osobie asesora E.M. (asesor wykonuje obowiązki sędziego), oddalił wniosek skarżącej o wyłączenie innego asesora – K.S., którego wyznaczono do rozpatrywania jej sprawy. Sąd uznał, że nie było okoliczności wskazujących na brak bezstronności ze strony K.S. Nie odniesiono się przy tym ani do konkretnych okoliczności sprawy, czy też związków pomiędzy D.Ł. a sędzią wizytatorem, ani do przedstawionego wyżej rozstrzygnięcia Sądu Apelacyjnego w Gdańsku.

15. Dnia 25 sierpnia 2005 roku Sąd Okręgowy w Elblągu pod przewodnictwem asesora K.S. uznał skarżącą za winną składania fałszywych zeznań przeciwko D.Ł. i A.Ch. przez to, że niezgodnie z prawdą poinformowała ona organy prokuratury, iż dokonali oni zniszczeń w jej sadzie. Sąd skazał skarżącą na jeden rok pozbawienia wolności, zawieszając wykonanie kary na okres próbny jednego roku, w trakcie którego miała ona pozostawać pod nadzorem urzędnika sądowego.

16. W dniu 8 października 2005 roku skarżąca złożyła apelację. Podniosła w niej między innymi, że sąd nie był bezstronny, ponieważ D.Ł. jest bratem sędziego wizytatora w Sądzie Okręgowym w Elblągu. Istnienie powiązań rodzinnych pomiędzy poszkodowanym a sędzią wizytatorem z jednej strony, a także wynikające z hierarchii zawodowej powiązania pomiędzy sędzią wizytatorem a wszystkimi pozostałymi sędziami elbląskich sądów – z drugiej, stawały pod znakiem zapytania bezstronność sądu. Skarżąca powołała się również na fakt, że w jednym z poleceń dla sekretariatu sądu, dotyczącym organizacji postępowania w sprawie – asesor K.S. na określenie skarżącej użyła słowa "skazana". Wskazywało to na przesądzenie przez asesora wyniku postępowania jeszcze przed wydaniem wyroku. Skarżąca stwierdziła ponadto, że sąd nieprawidłowo ustalił fakty i popełnił błędy w prawnej ocenie sprawy.

17. Również oskarżyciel odwołał się od wyroku, zarzucając, że sąd dopuścił się obrazy przepisów prawa materialnego.

18. Następnie, skarżąca wniosła o wyłączenie sędziów Sądu Okręgowego w Elblągu – N. B., I.L. oraz E.M. ze składu orzekającego w jej sprawie. Po raz kolejny podniosła argument, że fakt iż D.Ł. jest bratem sędziego wizytatora może rodzić wątpliwości co do bezstronności sędziów tego sądu.

W dniu 20 stycznia 2006 roku Sąd Okręgowy w Elblągu oddalił wniosek skarżącej. Sąd zauważył, że już wcześniej bezskutecznie występowała ona o wyłączenie z jej sprawy sędziów elbląskich sądów, powołując się na te same okoliczności. Dlatego też nie było podstaw dla uwzględnienia jej wniosku w odniesieniu do sędziów Sądu Okręgowego. Sąd zauważył ponadto, że sędziowie wyznaczeni do rozpatrzenia apelacji skarżącej oświadczyli, że nie znają osobiście żadnej ze stron uczestniczących w sprawie.

19. W wyroku z dnia 27 stycznia 2006 roku, doręczonym skarżącej w dniu 15 marca 2006 roku, Sąd Apelacyjny w Elblągu, w składzie sędziów I.L., N.B. i E.M., oddalił apelację skarżącej. Sąd uznał, że zarzuty dotyczące oceny dowodów dokonanej przez sąd pierwszej instancji były bezzasadne. Jeżeli zaś chodzi o twierdzenie skarżącej o rzekomym braku bezstronności Sądu Okręgowego, to sąd zwrócił uwagę

na fakt, że w dniu 26 kwietnia 2005 roku wniosek skarżący o wyłączenie asesora E.M. został oddalony. Okoliczności przedmiotowej sprawy nie wskazywały by sędzia rozpatrujący sprawę mógł być w jakikolwiek sposób stronniczy, a argumenty skarżący w tym względzie były nieprzekonujące.

20. Sąd częściowo uwzględnił apelację wniesioną przez oskarżyciela i uchylił wyrok w części dotyczącej oddania skarżący pod dozór.

B. Postępowanie administracyjne

21. W 1994 roku Sąd Okręgowy w Elblągu uznał sąsiadów skarżący winnymi naruszenia przepisów planistycznych i budowlanych przez to, że z naruszeniem obowiązującego prawa wybudowali oni dom nad garażem, na swoim gruncie. W wynikłym stąd postępowaniu, skarżący wystąpiła o wyburzenie tej samowoli budowlanej.

22. W dniu 15 września 2005 roku skarżący wniosła skargę do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Olsztynie, zarzucając władzom niepodjęcie działań mających na celu doprowadzenie do zgodności budowy z przepisami planistycznymi i budowlanymi.

23. W dniu 12 kwietnia 2006 roku Wojewódzki Sąd Administracyjny w Olsztynie wydał wyrok. Sąd stwierdził, że wniesiona przez skarżący skarga była uzasadniona i nakazał Wojewódzkiemu Inspektoratowi Nadzoru Budowlanego wydanie, w terminie jednego miesiąca, decyzji we wniesionej przez skarżący sprawie. Dnia 22 maja 2006 roku wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego wraz z jego pisemnym uzasadnieniem został doręczony skarżący. Od tej daty rozpoczął swój bieg trzydziestodniowy termin na wniesienie skargi kasacyjnej od wyroku.

24. Pismem z dnia 20 czerwca 2006 roku, wysłanym w dniu 21 czerwca 2006 roku, skarżący wystąpiła do sądu o przyznanie jej pomocy prawnej. Postanowieniem z dnia 12 lipca 2006 roku taka pomoc została jej przyznana. Pismem z dnia 23 sierpnia 2006 roku Okręgowa Izba Radców Prawnych poinformowała skarżący, że – na wniosek sądu z dnia 17 sierpnia 2006 roku – sprawa została przydzielona adwokatowi J.S. Sąd poinformował o tym skarżący pismem z dnia 25 sierpnia 2006 roku. Dnia 31 sierpnia 2006 roku skarżący udzieliła pełnomocnictwa adwokatowi J.S. W dniu 4 września 2006 roku niektóre dokumenty z akt sprawy zostały doręczone J.S., na jego wniosek z dnia 1 września 2006 roku. W opinii prawnej z dnia 3 października 2006 roku J.S. poinformował sąd oraz skarżący, że nie widzi podstaw prawnych do sporządzenia skargi kasacyjnej, oraz że w tak czy inaczej skarżący nie ma interesu prawnego w jej wnoszeniu, ponieważ wyrok Okręgowego Sądu Administracyjnego był na jej korzyść.

II. WŁAŚCIWE PRAWO KRAJOWE

25. Artykuł 41 Kodeksu postępowania karnego stanowi co następuje:

"Sędzia ulega wyłączeniu, jeżeli istnieje okoliczność tego rodzaju, że mogłaby wywołać uzasadnioną wątpliwość co do jego bezstronności w danej sprawie."

26. Zadania powierzone sędziom wizytatorom określone są w Rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości w sprawie trybu sprawowania nadzoru nad działalnością administracyjną sądów. Paragraf 2 tego rozporządzenia stanowi, że nadzór Ministra Sprawiedliwości wykonywany jest między innymi w drodze przeprowadzania wizytacji i lustracji. Zgodnie z paragrafami 4 i 5 Rozporządzenia, prezesi sądów apelacyjnych i okręgowych sprawują nadzór administracyjny nad sądami na obszarze

ich właściwości. Paragraf 9 przewiduje, że w celu sprawowania administracyjnego nadzoru prezesi sądów apelacyjnych i okręgowych wyznaczają sędziów wizytatorów spośród sędziów wyróżniających się wiedzą prawniczą. Zgodnie z paragrafem 12, sędziowie wizytatorzy wykonują swoje zadania poprzez przeprowadzanie w sądach wizytacji i lustracji, wizytowanie rozprawy i przekazywanie sędziom orzekającym oraz innym pracownikom sądów uwag i spostrzeżeń poczynionych w toku tych czynności, udział w naradach i szkoleniach sędziów oraz innych pracowników sądów, inicjowanie wszczynania postępowań wyjaśniających i dyscyplinarnych w stosunku do sędziów oraz badanie zasadności skarg i wniosków dotyczących administracyjnych aspektów pracy sędziów i sądów. Zgodnie z paragrafem 13 ust. 1 Rozporządzenia, prezes sądu okręgowego może zlecać sędziom wizytatorom sporządzenie opinii w kwestii zasadności powołania danego asesora na stanowisko sędziego.

27. Artykuł 540 ust. 3 Kodeksu postępowania karnego przewiduje możliwość wznowienia postępowania w wyniku rozstrzygnięcia określonego w wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Przepis ten brzmi następująco:

"Postępowanie wznowia się na korzyść oskarżonego, gdy potrzeba taka wynika z rozstrzygnięcia organu międzynarodowego działającego na mocy umowy międzynarodowej ratyfikowanej przez Rzeczpospolitą Polską."

28. Właściwe prawo krajowe oraz praktyka dotyczące statusu asesorów w polskim systemie sadowym zostały szczegółowo przedstawione w wyroku Trybunału w sprawie *Henryk Urban i Ryszard Urban przeciwko Polsce*, nr 23614/08, §§ 17-24, 30 listopada 2010.

29. Właściwe prawo krajowe oraz praktyka dotyczące procedury wnoszenia do Naczelnego Sądu Administracyjnego skarg kasacyjnych od wyroków Wojewódzkich Sądów Administracyjnych zostały przedstawione w wyroku Trybunału w sprawie *Subicka przeciwko Polsce*, nr 29342/06, §§ 12-21, 14 września 2010.

PRAWO

I. ZARZUT NARUSZENIA ARTYKUŁU 6 UST. 1 KONWENCJI WYNIKAJĄCY Z BRAKU NIEZAWISŁOŚCI I BEZSTRONNOŚCI

30. Skarżąca podniosła zarzut, że sąd rozpatrujący wytoczoną jej sprawę karną nie był niezawisły i bezstronny. Powołała się przy tym na Artykuł 6 ust. 1 Konwencji, który w odpowiednim zakresie brzmi następująco:

"Każdy ma prawo do sprawiedliwego rozpatrzenia jego sprawy ...przez niezawisły i bezstronny sąd ustanowiony ustawą ...przy rozstrzygnięciu o ... zasadności każdego oskarżenia w wytoczonej przeciwko niemu sprawie karnej."

A. Dopuszczalność

31. Trybunał stwierdza, że przedmiotowa skarga nie jest w sposób oczywisty nieuzasadniona w rozumieniu Artykułu 35 ust. 3 Konwencji. Trybunał stwierdza dalej, że nie jest on niedopuszczalna z jakichkolwiek innych względów. A zatem musi zostać uznana za dopuszczalną.

B. Meritum sprawy

32. Skarżąca podniosła zarzut, że wytoczona jej sprawa karna, w której wyrok w drugiej instancji został wydany przez Sąd Okręgowy w Elblągu w dniu 27 stycznia 2006 roku – nie była rozpatrywana przez bezstronny sąd.

33. Rząd stwierdził, że powstrzyma się od zajmowania stanowiska co do meritum tej skargi.

1. Zasady ogólne

34. Trybunał przypomina, że przy rozstrzyganiu czy dany organ może zostać uznany za "niezawisły" – w szczególności od władzy wykonawczej i stron występujących w sprawie – należy wziąć uwzględnąć między innymi sposób mianowania jego członków oraz czas trwania ich kadencji, istnienie gwarancji zabezpieczających przed naciskami z zewnątrz, a także rozstrzygnąć kwestię, czy organ ten posiada zewnętrzne atrybuty niezależności (patrz sprawa *Campbell i Fell przeciwko Zjednoczonemu Królestwu*, 28 czerwca 1984, § 78, Seria A nr 80; *Findlay przeciwko Zjednoczonemu Królestwu*, 25 lutego 1997, § 73, *Raporty z Wyroków i Decyzji* 1997-I; *Incal przeciwko Turcji*, 9 czerwca 1998, § 65, *Sprawozdania* 1998-IV; *Brudnicka i Inni przeciwko Polsce*, nr 54723/00, § 38, ECHR 2005-II; oraz *Luka przeciwko Rumunii*, nr 34197/02, § 37, 21 czerwca 2009). Ponadto wymóg nieusuwalności sędziów przez władzę wykonawczą w trakcie trwania ich kadencji – generalnie musi być traktowany jako naturalne następstwo ich niezawisłości, i dlatego też musi podlegać gwarancjom Artykułu 6 ust. 1 (patrz sprawa *Campbell i Fell*, powołana wyżej, § 80). Trybunał ponadto przypomina, że wymagane gwarancje niezawisłości mają zastosowanie nie tylko w odniesieniu do "sądu" w rozumieniu Artykułu 6 ust. 1 Konwencji, lecz rozciągają się one również na "sędziego lub innego urzędnika uprawnionego przez ustawę do wykonywania władzy sądowej", określonego w Artykule 5 ust. 3 Konwencji (patrz *McKay przeciwko Zjednoczonemu Królestwu* [GC], nr 543/03, § 35 ECHR 2006-X).

35. Trybunał ponownie stwierdza też, że w społeczeństwie demokratycznym kwestią wagi zasadniczej jest istnienie zaufania społecznego do sądów. W tym celu Artykuł 6 stawia wymóg bezstronności sądu objętego jego zakresem. Normalnie bezstronność oznacza brak stronniczości i uprzedzeń, a jej istnienie lub nie – można sprawdzić stosując różne testy. Trybunał poczynił zatem rozróżnienie pomiędzy podejściem subiektywnym – to jest dążeniem do ustalenia, czy w konkretnej sprawie istnieją jakiegokolwiek przekonania lub interesy danego sędziego o charakterze osobistym, oraz podejściem obiektywnym – to jest ustaleniem, czy sędzia zapewnia gwarancje wystarczające na tyle, by wykluczyć jakiegokolwiek uzasadnione podejrzenie w tym względzie (patrz *Piersack przeciwko Belgii*, 1 października 1982, § 30, Seria A nr 53, oraz *Grievess przeciwko Zjednoczonemu Królestwu* [GC], nr 57067/00, ECHR 2003-XII (wyjątki)).

36. Stosując test subiektywny, Trybunał konsekwentnie twierdzi, że istnienie osobistej bezstronności sędziego należy przyjąć już w założeniu, o ile nie ma dowodów świadczących przeciwko temu (patrz *Hauschildt przeciwko Danii*, 24 maja 1989, § 47, Seria A nr 154). Jeżeli chodzi o wymagany w tym względzie dowód, to Trybunał przykładowo dąży do ustalenia, czy dany sędzia wykazuje wrogość lub złą wolę albo czy zaaranżował przydzielenie mu konkretnej sprawy do rozpatrzenia z powodów osobistych (patrz *De Cubber przeciwko Belgii*, 26 października 1984, § 25, Seria A nr 86). Zasada, zgodnie z którą sąd jest uznawany za wolny od uprzedzeń i stronniczości – jest od dawna utrwalona w orzecznictwie Trybunału (patrz na przykład *Le Compte, Van Leuven i De Meyere przeciwko Belgii*, 23 czerwca 1981, § 58 Seria A nr. 43).

37. I chociaż w niektórych przypadkach trudno będzie przedstawić dowody na obalenie takiego założenia, to jednak należy przy tym pamiętać, że wymóg

obiektywnej bezstronności stanowi kolejną ważną gwarancję (patrz *Pullar przeciwko Zjednoczonemu Królestwu*, 10 czerwca 1996, § 32, *Sprawozdania z Wyroków i Decyzji* 1996-III). Innymi słowy, Trybunał uznał trudność stwierdzenia naruszenia Artykułu 6 z uwagi na subiektywną stronniczość sędziego, i dlatego też w większości spraw dotyczących kwestii bezstronności sądu – skupił się na teście obiektywnym. Jednakże nie da się tutaj ściśle rozdzielić tych dwóch pojęć, jako że konkretne zachowanie danego sędziego może nie tylko powodować obiektywne obawy co do jego bezstronności z punktu widzenia obserwatora zewnętrznego (test obiektywny), lecz może także dotyczyć kwestii jego osobistych przekonań (test subiektywny) (patrz *Kyprianou przeciwko Cyprowi*, [GC], nr 73797/01, § 119, ECHR 2005-XIII).

38. Jeżeli chodzi o ten drugi rodzaj testu – w sytuacji gdy stosujemy go w odniesieniu do całego składu sędziowskiego, polega on na ustaleniu, czy – zupełnie niezależnie od indywidualnego zachowania któregośkolwiek z członków tego składu – istnieją sprawdzalne fakty, które mogą rodzić wątpliwości co do jego bezstronności. W tym względzie, pewne znaczenie mogą mieć również atrybuty zewnętrzne (patrz *Castillo przeciwko Francji*, 28 października 1998, § 45, *Raporty* 1998-VIII; *Morel przeciwko Francji*, nr 34130/96, § 42, ECHR 2000-VI oraz *Kyprianou przeciwko Cyprowi* [GC], powołana wyżej, § 118, ECHR 2005-XIII). Przy rozstrzyganiu, czy w danej sprawie istnieje uzasadniony powód dla obawy, że dany organ nie jest bezstronny – stanowisko osób podnoszących brak bezstronności jest ważne, aczkolwiek nie decydujące. Czynnikiem decydującym jest bowiem to, czy taką obawę można uznać za obiektywnie uzasadnioną (patrz *Ferrantelli i Santangelo przeciwko Włochom*, 7 sierpnia 1996, § 58, *Raporty* 1996-III, oraz *Wettstein przeciwko Szwajcarii*, nr 33958, § 44, ECHR 2000-XII).

2. Zastosowanie powyższych zasad w odniesieniu do przedmiotowej sprawy

39. Wracając do okoliczności przedmiotowej sprawy, Trybunał zauważa, że skarżąca była zaangażowana w długotrwały spór z D.Ł. – jednym z jej sąsiadów. Na tle tego sporu przeprowadzono szereg spraw administracyjnych i karnych dotyczących różnych nieporozumień i incydentów zaistniałych pomiędzy skarżącą a jej sąsiadem.

40. Trybunał zauważa najpierw, że skarżąca nie przedstawiła jakichkolwiek dowodów, które by potwierdzały osobiste uprzedzenie ze strony sędziów Sądu Okręgowego w Elblągu rozpatrujących wytoczoną jej sprawę karną. Do ustalenia w ramach testu obiektywnego pozostaje, czy dochowane były zewnętrzne atrybuty bezstronności.

41. W tym kontekście Trybunał zauważa, że sąsiad skarżącej i jednocześnie oponent w kilku sprawach okazał się być bratem sędziego wizytatora w Sądzie Okręgowym w Elblągu. W polskim systemie sędziowskim sędzia wizytator odpowiedzialny jest za jakość orzeczeń wydawanych przez sędziów Sądu Okręgowego oraz sądów rejonowych, jak również za sposób wykonywania przez nich swoich obowiązków w zakresie prowadzonych spraw. Wykonywane przez sędziego wizytatora funkcje mogą wpływać na przebieg kariery zawodowej i awanse innych sędziów. Sąd Apelacyjny w Gdańsku, mając na względzie powiązania pomiędzy D.Ł. a sędzią wizytatorem, kilkakrotnie uznał, że sędziowie elbląskich sądów powinni zostać wyłączeni ze spraw z udziałem skarżącej.

42. Trybunał jest zdania, że nie można wykluczyć iż sytuacja, w której sądy krajowe uznają za właściwe wyłączenie sędziów z rozpatrywania jakiejś sprawy, a następnie ci sami sędziowie zostają wyznaczeni do rozpatrywania innej sprawy z udziałem tych samych stron – może rodzić wątpliwości w świetle Artykułu 6

Konwencji. Trybunał zauważa jednak, iż w konkretnych okolicznościach przedmiotowej sprawy nie jest konieczne szczegółowe badanie tego konkretnego aspektu sprawy, a to z niżej wymienionych powodów.

43. Trybunał zauważa, że we wniesionej przez skarżącą sprawie asesor E.M. oddalił wniosek skarżącej o wyłączenie K.S. – innego asesora wyznaczonego do rozpatrzenia jej sprawy. Odnośne postanowienie nie odnosiło się ani do powiązań pomiędzy D.Ł. a sędzią wizytatorem, ani do wcześniejszych rozstrzygnięć Sądu Apelacyjnego w Gdańsku. W tym kontekście, Trybunał zauważa, że w przedmiotowym czasie sędziowie wizytatorzy odpowiadali za sporządzanie ocen przydatności asesorów do pełnienia funkcji sędziowskich (patrz akapit 26 powyżej).

44. Ponadto, Trybunał zauważa, że w przedmiotowym czasie asesorzy byli mianowani przez Ministra Sprawiedliwości, pod warunkiem spełnienia przez nich szeregu warunków określonych w ustawie z dnia 27 lipca 2001 roku (po poprawkach) *Prawo o ustroju sądów powszechnych* ("Ustawa z 2001 roku") (Artykuł 134 ust. 1). Minister mógł powierzyć asesorowi pełnienie czynności sędziowskich w sądzie rejonowym, z zastrzeżeniem zatwierdzenia przez kolegium sędziów sądu okręgowego, na okres nieprzekraczający czterech lat (Artykuł 135 ust. 1). Zgodnie z artykułem 134 ust. 5 Ustawy z 2001 roku Minister mógł zwolnić asesora, w tym asesora wykonującego czynności sędziowskie.

45. Trybunał zauważa, że polski Trybunał Konstytucyjny rozpatrywał status asesorów w swoim wiodącym wyroku z dnia 24 października 2007 roku (patrz sprawa *Henryk Urban i Ryszard Urban przeciwko Polsce*, powołana wyżej, §§ 19-24). Trybunał Konstytucyjny stwierdził wówczas, że wprowadzone przez Polskę prawne rozwiązanie statusu asesorów było niedostateczne, ponieważ zabrakło w nim gwarancji niezawisłości, wymaganych zgodnie Artykułem 45 ust. 1 Konstytucji – gwarancji, które są zasadniczo tożsame z gwarancjami przewidzianymi w Artykule 6 ust. 1 Konwencji. W rezultacie, Trybunał Konstytucyjny odrzucił ramy prawne regulujące instytucję asesorów w postaci określonej w Ustawie z 2001 roku.

46. Trybunał uznał już wcześniej, mając na względzie stanowisko Trybunału Konstytucyjnego, że sąd składający się z asesorów nie był niezawisły w rozumieniu Artykułu 6 ust. 1 Konwencji, a to z tej przyczyny, że Minister Sprawiedliwości mógł zwolnić asesora w każdym czasie w trakcie jego kadencji, oraz że nie istniały wystarczające gwarancje chroniące go przed arbitralnym wykonywaniem tego uprawnienia przez Ministra (patrz sprawa *Henryk Urban i Ryszard Urban przeciwko Polsce*, powołana wyżej, §§ 51-53).

47. Konkludując, Trybunał stwierdza zatem, mając na względzie całokształt okoliczności sprawy, że nastąpiło naruszenie Artykułu 6 ust. 1 Konwencji.

II. ZARZUT NARUSZENIA ARTYKUŁU 6 UST. 1 KONWENCJI W ZAKRESIE DOSTĘPU DO SĄDU

48. Skarżąca, na podstawie Artykułu 6 ust. 1 Konwencji, podniosła zarzut, że została pozbawiona dostępu do Naczelnego Sądu Administracyjnego.

Artykuł 6 ust. 1 w odpowiednim zakresie brzmi następująco:

"Każdy ma prawo do sprawiedliwego ... rozpatrzenia jego sprawy ... przez ... sąd ... przy rozstrzyganiu o jego prawach i obowiązkach o charakterze cywilnym ..."

A. Stanowiska stron

49. Skarżąca stwierdziła, że pozbawiono ją dostępu do Naczelnego Sądu Administracyjnego.

50. Rząd powołał się na uchwałę Sądu Najwyższego przyjętą we wrześniu 2000 roku. Sąd ten uznał, że adwokat wyznaczony do sprawy w ramach pomocy prawnej ma prawo odmówić wniesienia skargi kasacyjnej w postępowaniu cywilnym, jeżeli jego zdaniem skorzystanie z tego środka nie rokuje rozsądnych perspektyw powodzenia. Rząd podkreślił, że pojęcie pomocy prawnej nie powinno być rozumiane ani jako zapewnianie reprezentacji prawnej we wszystkich postępowaniach ani też jako wyznaczanie w sprawie kolejnych adwokatów z urzędu. Obowiązki adwokata nie powinny być postrzegane jako powinność bezkrytycznego stosowania się do instrukcji i życzeń klientów oraz wnoszenia środków prawnych wbrew swojej fachowej ocenie sprawy. W przedmiotowej sprawie skarżącej przyznana została pomoc prawna. Adwokat z urzędu dochował staranności, sporządzając opinię prawną. Skarżąca natomiast nie postąpiła w sposób sumienny. Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego został jej doręczony dnia 22 maja 2006 roku. W tym dniu rozpoczął swój bieg trzydziestodniowy termin na wniesienie kasacji. Skarżąca tymczasem przedłożyła swój wniosek o przyznanie jej pomocy prawnej z urzędu dopiero na dzień przed upływem tego terminu.

B. Ocena Trybunału

51. Trybunał miał już okazję szczegółowo przedstawić odpowiednie zasady wywiedzione ze swojego orzecznictwa w tym obszarze (patrz *Siałkowska przeciwko Polsce*, nr 8932/05, §§ 99-107, 22 marca 2007; *Smyk przeciwko Polsce*, nr 8958/04, §§ 54-59, 28 lipca 2009; oraz *Subicka przeciwko Polsce*, nr 29342/06, § 40, 14 września 2010). Trybunał przyjmuje te zasady dla celów przedmiotowej sprawy.

52. W przedmiotowej sprawie Trybunał stwierdza, że wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego wydany został na korzyść skarżącej, ponieważ sąd stwierdził, iż wniesiona przez nią skarga była uzasadniona. Jednakże – nawet przy założeniu, że skarżąca miała podstawy by twierdzić, że została poszkodowana w wyniku naruszenia Konwencji – Trybunał zauważa, że wyrok sądu drugiej instancji wraz z jego pisemnym uzasadnieniem został skarżącej doręczony w dniu 22 maja 2006 roku. W tym właśnie dniu rozpoczynał swój bieg trzydziestodniowy termin na wniesienie skargi kasacyjnej. Trybunał zauważa jednakże, iż skarżąca przedłożyła swój wniosek o pomoc prawną w dniu 21 czerwca 2006 roku, w więc zaledwie na jeden dzień przed upływem tego terminu. Nie wykazano, a nawet nie podnoszono, że opóźnienie to było usprawiedliwione jakimikolwiek szczególnymi okolicznościami, za które skarżąca nie ponosiła odpowiedzialności, czy też że nie była ona świadoma terminu na wniesienie skargi kasacyjnej do sądu najwyższej instancji. Sąd, po otrzymaniu jej wniosku, rozpatrzył go w trybie pilnym i przychylił się do niego w dniu 12 lipca 2006 roku.

53. Mając na względzie opóźnienie, z jakim skarżąca skorzystała z przysługującego jej prawa o charakterze proceduralnym, Trybunał jest zdania, że nie dochowała ona staranności, jakiej normalnie należałoby oczekiwać od strony postępowania cywilnego (patrz *Pretto i Inni przeciwko Włochom*, 8 grudnia 1983, § 33, Seria A nr 71; *Bąkowska przeciwko Polsce*, nr 33539/02, §§ 53-54, 12 stycznia 2010; oraz *Staniszewski przeciwko Polsce*, nr 28157/08, 5 października 2010, §§ 32-33).

54. Dlatego też, w świetle wszystkich materiałów znajdujących się w posiadaniu Trybunału – w zakresie, w jakim zaskarżone kwestie wchodzą w zakres

jego właściwości – Trybunał stwierdza, że nie zawierają one na jakichkolwiek oznak naruszenia praw i wolności określonych w Konwencji i jej Protokołach. Wnika stąd, że ta skarga jest w sposób oczywisty nieuzasadniona i musi zostać oddalona zgodnie z Artykułem 35 ust. 3 (a) i 4 Konwencji.

III. ZARZUT NARUSZENIA ARTYKUŁU 6 UST. 1 KONWENCJI W WYNIKU BRAKU SPRAWIEDLIWEGO ROZSTRZYGNĘCIA

55. Skarżąca podniosła zarzut, że sądy nieprawidłowo oceniły dowody w sprawie, w wyniku czego niewłaściwie ustaliły jej stan faktyczny, wydając następnie błędne wyroki.

56. Trybunał po raz kolejny stwierdza, że chociaż Artykuł 6 Konwencji gwarantuje prawo do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy, to jednak nie określa on jakichkolwiek reguł dotyczących dopuszczalności dowodów ani sposobu ich oceny, które to kwestie wchodzą w zakres prawa krajowego i podlegają rozstrzygnięciom sądów krajowych (patrz *Schenk przeciwko Szwajcarii*, 12 lipca 1988, §§ 45-46, Seria A nr 140, oraz *Garcia Ruiz przeciwko Hiszpanii* [GC], nr 30544/96, ECHR 1999-I, § 28).

57. Wynika stąd, że ta część skargi jest w sposób oczywisty nieuzasadniona i musi zostać oddalona zgodnie z Artykułem 35 ust. 3 i 4 Konwencji.

IV. ZASTOSOWANIE ARTYKUŁU 41 KONWENCJI

58. Artykuł 41 Konwencji stanowi co następuje:

"Jeżeli Trybunał stwierdzi, że nastąpiło naruszenie Konwencji lub jej protokołów, oraz jeśli prawo wewnętrzne zainteresowanej Wysokiej Układającej się Strony pozwala tylko na częściowe usunięcie konsekwencji tego naruszenia, Trybunał orzeka, gdy zachodzi potrzeba, słuszne zadośćuczynienie pokrzywdzonej stronie."

A. Szkoda

59. Skarżąca wystąpiła o przyznanie jej kwoty 60.000 złotych (PLN) z tytułu szkody majątkowej oraz szkody niemajątkowej, wynikłych z okoliczności wytoczonej jej sprawy karnej.

60. Rząd stwierdził, że roszczenie skarżącej jest zbyt wygórowane, oraz że nie istnieje związek przyczynowo-skutkowy pomiędzy okolicznościami przedmiotowej sprawy a żądanym odszkodowaniem.

61. Trybunał nie stwierdza istnienia jakiegokolwiek związku przyczynowo-skutkowego pomiędzy stwierdzonym naruszeniem a podnoszoną szkodą materialną; a zatem odrzuca to roszczenie. Z drugiej zaś strony, Trybunał uznaje, że skarżąca poniosła pewną szkodę o charakterze niemajątkowym w związku z okolicznościami wytoczonej jej sprawy karnej. Trybunał przyznaje jej z tego tytułu kwotę 1.000 euro (EUR).

62. Trybunał po raz kolejny stwierdza też, że w sytuacji gdy osoba skarżąca została skazana pomimo możliwego naruszenia jej praw gwarantowanych na podstawie Artykułu 6 Konwencji, jej położenie powinno – w możliwym zakresie – zostać przywrócone do sytuacji, w jakiej ta osoba by się znajdowała gdyby wymogi powołanego przepisu nie zostały zlekceważone. Najwłaściwszą formą zadośćuczynienia byłoby w zasadzie rozpoczęcie rozprawy sądowej *de novo* lub wznowienie postępowania na wniosek (patrz między innymi *Ócalan przeciwko Turcji* [GC], nr 46221/99, § 210 *in fine*, ECHR 2005-IV, *Popow przeciwko Rosji*,

nr 26853/04, § 264, 13 lipca 2006; *Vladimir Romanov przeciwko Rosji*, nr 41461/02, § 118, 24 lipca 2008). W przedmiotowej sprawie Trybunał odnotowuje szczególną, prawnie ustanowioną relację zależności pomiędzy asesorami a sędziami wizytatorami. W tym kontekście Trybunał jest zdania, że w konkretnych okolicznościach przedmiotowej sprawy najbardziej odpowiednim sposobem zadośćuczynienia z tytułu naruszenia praw skarżącej byłoby wznowienie postępowania w sprawie. Trybunał zauważa przy tym, że Artykuł 540 ust. 3 polskiego Kodeksu postępowania karnego stanowi, iż postępowanie wznawia się w przypadku, jeżeli Trybunał stwierdzi naruszenie Konwencji.

B. Koszty i wydatki

63. Skarżąca nie zgłosiła żadnego roszczenia odnośnie do kosztów i wydatków.

C. Odsetki z tytułu zwłoki

64. Trybunał uznaje za właściwe, że stawka odsetek z tytułu zwłoki powinna zostać oparta na krańcowej stopie pożyczkowej Europejskiego Banku Centralnego, do której należy dodać trzy punkty procentowe.

Z TYCH WZGLĘDÓW TRYBUNAŁ JEDNOGŁOŚNIE

1. *Uznaje* skargę podnoszącą zarzut braku bezstronności ze strony sądów karnych za dopuszczalną, natomiast pozostałą część skargi za niedopuszczalną;
2. *Stwierdza*, że nastąpiło naruszenie Artykułu 6 ust. 1 Konwencji w zakresie braku bezstronności ze strony sądów rozpatrujących sprawę karną;
3. *Stwierdza*
 - (a) że pozwane Państwo ma zapłacić skarżącej, w terminie trzech miesięcy od dnia, w którym wyrok stanie się ostateczny zgodnie z Artykułem 44 ust. 2 Konwencji, kwotę 1000 EUR (jeden tysiąc euro) z tytułu szkody niemajątkowej plus wszelkie podatki, jakie mogą podlegać naliczeniu, w przeliczeniu na złote polskie według kursu obowiązującego w dniu rozliczenia;
 - (b) że po upływie powyższego trzymiesięcznego terminu do momentu zapłaty, winny zostać naliczone od tej kwoty odsetki zwykłe według marginalnej stopy procentowej Europejskiego Banku Centralnego, powiększonej o trzy punkty procentowe;
4. *Oddala* pozostałą część roszczenia skarżącej o słuszne zadośćuczynienie.

Sporządzono w języku angielskim oraz ogłoszono w formie pisemnej dnia 10 stycznia 2012 roku, na zasadach Artykułu 77 ust. 2 i 3 Regulaminu Trybunału.

Fatoş Araci

David Thór Björgvinsson

Zastępca Kanclerza

Przewodniczący